

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ик.н. Георги Чобанов, Стопански факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

за научните трудове на доц. д-р Теодор Венков Седларски, представени за участие в конкурс за професор по професионално направление по 3.8. Икономика (Институционална икономика, поведенческа икономика и икономически теории – на английски език и немски език), обявен в ДВ, бр. 52 от 2.07.2019 г.

1. Обща характеристика на научната и педагогическата дейност на кандидатката.

I. Научни публикации

Съгласно предоставената справка от кандидата, доц. Теодор Седларски участва в конкурса със следните публикации:

Монографии

1. Седларски. Т. (2019), **Поведенчески и социалнопсихологически измерения на пазарния ред: статус, щастие и благосъстояние**. София: Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, ISBN 978-954-9399-56-1

Глава в сборник и съставителство

2. Самостоятелна уводна студия в Леонидов, А., Т. Седларски (2019), **Икономически теории. Антология. Том трети**. София: Университетското издателство "Св. Климент Охридски", ISBN: 978-954-07-4664-7.

3. Самостоятелна уводна студия в Леонидов, А., Т. Седларски (2017), **Икономически теории. Антология. Том втори**. София: Университетското издателство "Св. Климент Охридски", ISBN: 978-954-07-4280-9.

4. Колективна уводна студия в Леонидов, А. / Т. Седларски (2016), **Икономически теории. Антология. Том първи**. София: Университетското издателство "Св. Климент Охридски", ISBN: 978-954-07-4057-7 (второ допълнено издание 2017, ISBN: 978-954-07-4279-3).

Учебник

5. Седларски, Т. (2015), **Икономически теории (История на икономическата мисъл)**, поредица "Университетска библиотека" на Университетското издателство "Св. Климент Охридски", ISBN: 978-954-07-3970-0.

6. Албек, Х., Т. Седларски (2013), **Международна икономика**. София: Издателство Стопански факултет на СУ "Св. Климент Охридски", ISBN 978-954-9399-14-1.

Студии

7. Седларски, Т. (2019), **“Политическа икономия на социалния статус: икономически и социалнопсихологически ефекти от статусното съревнование на пазарите, на които победителите получават всичко”**, *Годишник на Стопанския факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”*, Том 17 / 2019, с. 211-277.
8. Седларски, Т., Г. Георгиева (2018), **"От класическа към поведенческа финансова теория"**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 15, с.207-241.

Статии в научни списания

9. Седларски, Т. (2019), **„Политическа икономия на социалния статус: щастието в настоящия социоекономически ред от перспективата на поведенческата икономика“**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 20, приета за печат.
10. Егберт, Х., Т. Седларски (2019), **„Основи на съвременната икономика: Уилям Баумол и предприемачеството“**, *Икономическа мисъл*, приета за печат.
11. Седларски, Т. (2019), **„Теоретичните приноси на Дейвид Рикардо в историята на икономическата мисъл“**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 19, приета за печат.
12. Седларски, Т. (2019), **„Икономически растеж и щастие“**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 18, под печат.
13. Седларски, Т. (2019), **„Икономика и социален статус: методи за емпирично установяване на статусните ефекти по отношение на удовлетвореността от дохода“**, *Научни трудове на УНСС*, 3/2019, под печат
14. Седларски, Т. (2018), **"Поведенчески подход към устойчивостта на настоящия социоекономически ред"**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 16, с.269-290.
15. Седларски, Т. (2018), **“Икономика на щастието: относителната природа на човешкото субективно благосъстояние”**, *Икономически трудове на УНСС*, Том 3 / 2018, с.19-44.
16. Седларски, Т. (2018), **"Икономика на щастието: обществената природа на човешкото щастие"**, *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 15, с.173-205.

17. Егберт, Х., Т. Седларски (2018), "**Основи на съвременната икономика: Джеймс Бюкяньн и конституционната икономика**", *Икономическа мисъл*, 1/2018, 113-122.
18. Sedlarski, T. (2017), "**The Institutional Path to Sustainable Growth**", in: Chobanov, G. / Ploehn, J. (eds.), *Sofia Conferences on Social and Economic Development in Europe - Volume 5: Sustainability and Welfare Policy in European Market Economies*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2017, pp.61-82.
19. Egbert, H., N. Naqvi, T. Sedlarski (2017), "**Production Possibility Frontier: New Concepts for Post-Crisis Economics Textbooks**", in: Chobanov, G. / Ploehn, J. (eds.), *Sofia Conferences on Social and Economic Development in Europe - Volume 5: Sustainability and Welfare Policy in European Market Economies*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2017, pp.11-21.
20. Егберт, Х., Т. Седларски (2017), "**Основи на съвременната икономика: Ървин Фишер и теорията на времевия избор**", *Икономическа мисъл*, 1/2017, 132-143.
21. Седларски, Т., Г. Димитрова (2016), "**Поведенчески публични финанси**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 14, с.235-254.
22. Седларски, Т. (2016), "**'Кейнсианската революция' в преподаването по Икономически теории**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 14, с.217-234.
23. Егберт, Х., Т., Седларски (2016), "**Марсел Мос и новата институционална икономика**", *Икономически и социални алтернативи*, 4/2016, с.121-130.
24. Седларски, Т., Ж. Панайотов (2016), "**Изпълзващата се цел на щастието**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 13, с.293-316.
25. Седларски, Т., Д. Димитрова (2016), "**Социални мрежи за споделяне на риска**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 13, с.269-291.
26. Седларски, Т., Г. Димитрова (2016), "**Световната финансова криза от перспективата на поведенческите финанси**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски”*, Том 13, с.247-268.

27. Седларски, Т., Х. Егберт (2016), "**Основи на съвременната икономика: Александър Гершенкрон**", *Икономическа мисъл*, 1/2016, с.133-141.
28. Седларски, Т. (2015), "**За необходимостта от историческа перспектива към стопанската наука в икономическото образование**", *Научни трудове на Факултета по стопански и социални науки, Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"*, том 10, с.46-57.
29. Седларски, Т. (2015), "**Статусна икономика, институционален дизайн и икономическа политика**", *Икономическа мисъл*, 4/2015, с.3-22.
30. Тошков, Л., Седларски, Т. (2015), "**Методически проблеми и насоки в анализа на младежката безработица**", *Икономическа мисъл*, 1/2015, с.80-98.
31. Седларски, Т. (2014), "**Интегриране на социалния статус в икономическата теория: статусната икономика на Робърт Франк**", *Икономически и социални алтернативи*, 4/2014, с.117-134.
32. Седларски, Т., Марлов, Х. (2014), "**Установяване на социалните предпочитания в експерименталната икономика**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“*, Том 12, с.221-250.
33. Седларски, Т., Димитрова, Г. (2014), "**Основни концепции в теорията на поведенческите финанси**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“*, Том 12, с.195-220.
34. Седларски, Т., Егберт, Х. (2014), "**Основи на съвременната икономика: Готфрид Хаберлер**", *Икономическа мисъл*, 4/2014, с.130-135.
35. Седларски, Т. (2014), "**Социалнопсихологически аспекти на пазарната размяна в институционалната икономика**", *Икономическа мисъл*, 1/2014, с.95-114.
36. Egbert, H., Farge, S., Lyszczarz, H., Sedlarski, T. (2014), "**Interdisziplinäres Lehren und Lernen: Erfahrungen aus einer internationalen Summer School**", *Zeitschrift für Hochschulentwicklung (ZFHE)*, Jg.9, Nr.1. <http://www.zfhe.at/index.php/zfhe/article/view/588>.
37. Chobanov, G. / Sedlarski, T. (2013), "**On the Economic Policy Dilemma: Economic Darwinism versus Interventionism**", in: Chobanov, G. / Ploehn, J. (eds.), *Sofia Conferences on Social and Economic Development in Europe - Volume 4: Crisis and Sustainability: Responses from Different Positions*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2013, pp.21-37.

38. Седларски, Т. (2013), "**Монетаристко развитие на теорията на търсенето на пари**", *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“*, Том 11, с.207-226.
39. Седларски, Т. (2012), "**Институционалното утвърждаване на свободния пазар в новата стопанска история**", *Икономическа мисъл*, 5/2012, с. 83-109.
40. Седларски, Т. (2012), "**Институционална еволюция на обществата към отворен достъп и пазарна размяна?**", *Икономически алтернативи*, 3/2012, с.81-102.

Публикации в сборници (от конференции и др.)

41. Седларски, Т. (2019), „**Политическа икономия на социалния статус: статусното съревнование като двигател на пазарната социалноикономическа система**“, Сборник с доклади „Икономически предизвикателства: развитие, благосъстояние, интеграция“ (София, 2019, ISBN 978-954-07-4727-9) от едноименната международна научна конференция, проведена съвместно от УНСС, катедра „Икономикс“ и Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през месец ноември 2018 г., под печат.
42. Седларски, Т. (2018), „**Икономика на щастие: относителната природа на човешкото субективно благосъстояние**“, Сборник с доклади „Икономически и управленски политики и предизвикателства: към Индустрия 4.0 – технология или идеология“ (София, 2019, ISBN 978-954-9399-50-9) от едноименната международна научна конференция, проведена съвместно от УНСС, катедра „Икономикс“ и Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през месец септември 2017 г., под печат.

II. Педагогическа дейност

СПРАВКА за учебната натовареност на доц. Теодор Седларски

СПРАВКА

за учебната натовареност по конкурс за професор
/асистент, главен асистент, доцент, професор/
 по 3.8. Икономика /Институционална икономика, поведенческа икономика и
 икономически теории (на английски и немски език)/
*/наименование на конкурса: шифър, професионално
 направление и научна специалност/*
 Professor, 3.8. Economics /Institutional Economics, Behavioral Economics, and Economic
 Theories (English and German)/

Наименование на учебна дисциплина на български език	Наименование на учебна дисциплина на английски език	Специалност/ Магистърска програма	Факултет	ОКС бакалавър/ ОКС магистър	Задължителна/ избираема	Брой часове	
						лекции (приравнени към упражнения)	упражнения
Икономически теории	Economic Theories	Икономика и финанси	Стопански	ОКС бакалавър	Задължителна	90	
Микроикономика I – 1 и 2 част (на англ. език)	Microeconomics I - 1 and 2	Икономика и финанси	Стопански	ОКС бакалавър	Задължителна	150	
Институционална икономика	Institutional Economics	Приложна икономика / Финанси и банково дело	Стопански	ОКС магистър	Задължителна	40	
Икономика на публичния сектор	Economics of the Public Sector	Корпоративно счетоводство със секторна специализация	Стопански	ОКС магистър	Задължителна	90	
Международна икономика	International Economics	Магистърски програми за неикономисти	Стопански	ОКС магистър	Задължителна	120	
Микроикономика (на англ. език)	Microeconomics	Бизнес администрация - Развитие на човешките ресурси за неспециалисти на англ. език	Стопански	ОКС магистър	Задължителна	60	
Всичко:						550	

Научната и педагогическа дейност на доц. Теодор Седларски се отличава с постигнати сериозни резултати, които се изразяват в публикуването на множество научни изследвания и разработването и изнасянето на редица специализирани курсове. Той има натрупан значителен преподавателски опит.

2. Основни научни и научно-приложни приноси

Приносите в публикациите на доц. Теодор Седларски могат да бъдат групирани в следните направления:

Изследване на икономическите ефекти от надпреварата за социален статус

- Обоснована е възможността за включването на социалния статус в съвременния конвенционален икономически анализ чрез систематизиране и усъвършенстване на методите за емпирична проверка на хипотезите относно влиянието на социалния статус върху стопанското поведение и на социално статусното сравнение върху удовлетвореността от материалния стандарт на живот (Публикации 13, 41 в списъка по т. 10б).
- Изведени са ефектите от статусната надпревара за функционирането на съвременните пазарни икономики, мотивацията за труд, търсенето на блага за показно потребление, разхищението на ресурси, културните изменения и стиловете на живот в съвременните развити общества (Публикации 1, 7, 9, 14; 40; 41 в списъка по т. 10б).
- Доразвита е концепцията за пазарите, на които победителите получават всичко, с т.нар. Вебленови ефекти, теориите за показното потребление, за значението на относителния доход, социалния статус, марксовата традиция на изследване на различията в притежавания (символен) капитал и социалнопсихологическите ефекти за дългосрочната устойчивост на стопанския ред (Публикации 1, 7, 9, 13; 14; 41 в списъка по т. 10б).
- Анализирани са социалнопсихологическите ефекти от съвместното влияние на стремежа към по-висок социален статус, информационната свързаност с развитието на комуникационните технологии, медиите и социалните мрежи, отвореността на националните стопанства, ускореното повишаване на производителността, разпространението на тенденции като масовото производство по поръчка и на пазарите, на които победителите получават всичко (Публикации 1, 7, 9, 14 в списъка по т. 10б).
- С използване на постулатите на поведенческата икономика, отчитащи когнитивни особености като мисловните дефекти на наличността, на представителността, закотвянето, рамкирането и нетърпимостта към загубите са формулирани ефектите от статусното сравнение върху субективното благосъстояние в съвременните пазарни икономики (Публикации 1, 7, 9, 12, 14, 15, 16 в списъка по т. 10б).
- Обосновано е въвеждането на мерки в областта на стопанската политика за противопоставяне на неблагоприятните ефекти от статусната надпревара върху ефективното разпределение на ресурси в икономиката и качеството на вземаните от индивидите житейски и кариерни решения (Публикации 1, 7, 9, 14 в списъка по т. 10б).
- Демонстрирана е възможността за обогатяване на новоинституционалния анализ, основан на концепциите за формални и неформални норми,

имуществени права, транзакционни разходи, ограничена рационалност и социални мрежи, чрез отчитане ролята на обществени феномени като властта, статусното съревнование и когнитивните предизвикателства на разширените възможности за избор. Направените с помощта на разширения институционален подход изводи са отнесени към проблема на дългосрочната устойчивост на пазарната обществена система (Публикации 1, 29, 32, 35, 37 в списък по т. 106).

Поведенчески финанси

- Демонстрирана е възможността за разширяване на традиционните финансови модели с поведенчески, в които се допуска, че пазарите са неефективни, участниците в тях са ограничено рационални и съществуват инвестиционни балони с резултат големи финансови кризи. Усъвършенстват се основни теоретични елементи на съвременната финансова парадигма – теорията на портфейла, модела на оценка на капиталовите активи и хипотезата за ефективните пазари, като се заместват с поведенческа теория на портфейла, поведенчески модел на оценка на активите и с хипотезата за адаптивните пазари. Анализирани са известни евристики и аномалии на финансовите пазари (Публикации 8, 33 в списъка по т. 106).
- Приложени са принципите на поведенческата икономика към публичните финанси в рамките на нововъзникващата област на т. нар. поведенчески публични финанси. Демонстрирано е как когнитивните дефекти и евристиките, присъщи на икономическите агенти – като мисловните сметки, ефектите на притежанието, изолацията и дисагрегацията, хиперболичното дисконтиране, склонността към предпочитане на настоящето и други влияят значително на възприятието на данъците и на човешкото поведение в отговор на политиките в публичния сектор като цяло. Предложен е отговор на въпроса за жизнеспособността на принципа на суверенност на потребителите на фона на ефектите от различното представяне на финансовите мерки, рамкиращи индивидуалния избор по различни начини и водещи до различни икономически решения (Публикация 21 в списъка по т. 106).
- Анализирани са причините и специфичното развитие на глобалната финансова и икономическа криза от 2007 - 2008 г., използвайки концепции от изследователската област на поведенческите финанси. Предложено е обяснение на провала на финансовите пазари въз основа на теорията на перспективите, когнитивните пристрастия и грешките, изучавани в рамките на поведенческите изследвания. Свидетелствата, опровергаващи постулатите на хипотезата за ефективните пазари, са систематизирани, за да се обоснове необходимостта от по-реалистична теория, основана на предвидими модели на „ограничено рационално“ пазарно поведение (Публикация 26 в списъка по т. 106).

Икономика на щастието

- Очертани и обосновани са спецификите на формулиране и провеждане на стопански политики от позициите на: най-новите разкрития в областта на икономиката на щастието на основата на изследвания на заявеното субективно благосъстояние, когнитивни специфики на обработването на информация и вземането на решения от икономическите субекти; отчитане на отрицателните външни ефекти от показното потребление, надпреварата за социален статус и структурата на пазарите, на които победителите получават всичко; хедоничната адаптация и предизвикателствата на увеличените възможности за избор; несигурността и избягването на риска и загубите (Публикации 1, 9, 12, 14, 15, 16, 21, 24, 29, 31, 32, 33; 41; 42 в списъка по т. 10б).
- Обосновано е използването на определени показатели за оценка на личното субективно благосъстояние и националните равнища на щастието. Аргументирано е приложението на измерители на щастието в допълнение на съществуващата система на националните сметки като усъвършенстван ориентир при формирането на целите на стопанската политика, оценката на ефективността ѝ и анализа на ефектите от икономическия растеж (Публикации 1, 12, 13, 15, 16 в списъка по т. 10б).
- Изведен е оптималният институционален комплекс, създаващ условия за устойчив икономически растеж и социално развитие на основата на концепциите в новата стопанска история, разширени с актуални разкрития в областта на когнитивните науки, поведенческата икономика, икономиката на щастието и икономиката на социалния статус (Публикации 1, 18, 35, 37, 39, 40 в списъка по т. 10б).
- Проследено е влиянието на макроикономически фактори като инфлация, безработица и БВП, както и качеството на управлението върху цялостното отчитане в изследванията удовлетворение от живота. Концепциите на показното потребление и хипотезата за относителния доход са приложени заедно с понятието „хедонична бягаща пътека“ за обяснение на непроменливите нива на щастие през последните десетилетия въпреки забележителното повишаване на стандарта на живот в развитите страни (Публикация 24 в списъка по т. 10б).
- Изведено е влиянието на т.нар. Вебленови ефекти върху индивидуалното разпределение на времето между работа и почивка, значението на относителния доход и показното потребление за субективното благосъстояние, неравенството и растящите очаквания относно потреблението. Обобщено са представени емпирични подходи за анализ на ефектите от относителната бедност (Публикации 1, 13, 41 в списъка по т. 10б).

Анализ на развитието на икономическите теории

- На основата на сравнителен анализ на подходите и методите е са открити методологическите сходства и различия между отделните икономически школи (Публикация 5, 20, 22, 23, 27, 28, 34 в списъка по т. 10б).
- Разработен е теоретичен обзор на теории и концепции за връзката между формалните и неформалните институции и икономическото развитие с акцент

върху взаимното им влияние. Представени са характеристиките и етапите институционалния и икономическия напредък на основата на развитието на споделени мисловни модели и карти на действителността. Формиралите се институционални решения правят възможни съвременните равнища на производство, търговия и икономически растеж. Използван е обяснителен подход, синтезиращ на основата на общите елементи между тях алтернативните концепции за този процес в изследванията на А. Грайф, А. Ачемоглу и Дж. Робинсън, Д. Норт, Дж. Уолис и Б. Уайнгаст (Публикации 5, 18, 37, 39, 40 в списъка по т. 10б).

- Институционалните аспекти на устойчивото икономическо развитие са изведени чрез обединяване на две области на изследователски търсения. Чрез аналитичния подход на новата институционална икономика се предлага трактовка на стопанската история с включване в изследването на ключови фактори за развитието като правата на собственост и институциите за ограничаване на принудата и налагането на изпълнението на договори. Тези фактори се използват за обяснение на възникването на общества с отворен достъп, стабилни или несигурни обществени развития (Публикация 18 в списъка по т. 10б).

Преподаване на икономически теории и международна икономика

- Разгледани са концептуални и методически особености на преподаването и изучаването на икономически теории, които се извеждат от техния полемичен характер на теоретично равнище и интердисциплинарна същност (Публикации 5, 28 в списъка по т. 10б).
- Предложен възможен подход при представянето на теоретичните приноси на Дейвид Рикардо в учебния курс по Икономически теории. Определящите за политическата икономия идеи на Рикардо като диференциалната рента, сравнителните предимства, автоматичното уравнивяване на платежния баланс, устойчивото състояние (steady state) на стопанството, приложението на единната методологическа основа на трудовата теория на стойността, „естествения закон“ за работната заплата са обвързани в текста с по-малко известни негови приноси като Рикардовия „план за кюлчетата“, препоръката му да се национализира Английската банка (Bank of England) и позицията в му в „спора на булионистите“, Рикардовата еквивалентност (Публикация 11 в списъка по т. 10б).
- В съавторство е разработено учебно помагало, включващо систематизирани теоретични познания в областта на международната търговия и международните икономически отношения. С помощта на процесни схеми е демонстрирана нагледно международната обвързаност на конюнктурата, ценовите равнища и доходността съответно при фиксирани и плаващи валутни курсове. Дадени са задания за осмисляне и интерпретиране на ключови теоретични предпоставки, изводи и зависимости от международната икономика, които позволяват

затвърждаване на получените знания и изводи за международните икономически отношения с конкретни примери (Публикация 5 в списък по т. 10б).

- Дискутирани са възможностите университетското образование в областта на икономическите теории да развива познавателния потенциал и професионалната компетентност. Еволюцията на школите, различните им светогледни основи и скритата идеологическа натовареност, противоборството за надмощие на идеи правят разбираема често декларираната от съвременните икономисти принадлежност към едно или друго течение в общата им професионална област. Познаването на развитието на икономическите доктрини позволява безпристрастната им оценка и приложение към подходящи казуси от действителността (Публикация 28 в списък по т. 10б).

3. Критични бележки и препоръки

Към представената за рецензиране научна продукция могат да бъдат отправени някои критични бележки, които обаче не променят актуалността и значимостта на постигнатите научни приноси. Тези бележки са обсъдени в работен порядък с доц. Теодор Седларски, който ще ги има предвид в по-нататъшната си работа.

4. Мотивирано заключение

Цялостното представяне в преподавателски и научно-изследователски план на доц. Теодор Седларски позволява да бъдат направени следните изводи за него като преподавател и научен работник:

- Умее да организира и води учебно-педагогическа и научно-изследователски дейности на високо методологично равнище. Автор е на задълбочени публикации, подпомагащи учебния процес и съдържащи значими научни приноси.
- Има задълбочени познания в научните области, в които работи, което му позволява да решава актуални и значими проблеми, като създава методи и средства за тяхното решаване.
- Умее да съчетава педагогическата и научно-изследователската работа с теоретични и приложни изследвания. Активно публикува учебни материали и участва в научни конференции, семинари и други публични научни форуми.
- Отговаря напълно на посочените в Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор“.

Въз основа на направените изводи и описаните по-горе научни приноси изразявам изцяло положителна оценка на кандидатурата на доц. Теодор Венков Седларски и препоръчвам на научното жури да му присъди академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.8. Икономика.

Рецензент:

(проф. д.ик.н. Георги Чобанов)

03.10.2019 г., София